

Təsirsiz ötüşməyən MAQNİT FİRTINALARI

İnsanlara mənfi təsir edən maqnit firtinaları ilə bağlı narahatlıqlar, eləcə də müşahidə edilən həssas yanaşma təsadüfi deyil. Ona görə ki, insanlar həmin o maqnit firtinalarının təsiri ilə əlaqədar, narahatlıqlarının əsl səbəbi, bunun mahiyyəti və vaxtı ilə bağlı bilməkdə maraqlıdır. İstənilən halda, müvafiq şəkildə məlumat əldə etmək, sözügedən astronomik hadisənin xarakterini dərk etmək, təsirlərinin nədən ibarət olduğunu müəyyənləşdirmək, eləcə də nə zaman baş verəcəyini proqnozlaşdırmaq və ehtiyatlı, hazırlıqlı olmaq əlbəttə ki, faydalıdır.

Məqsəd təsirlərin minimuma endirilməsi və müvafiq tövsiyələrlə insanların narahatlıqlarının aradan qaldırılmasına yardımçı olmaqdır

Maqnit firtınası və ya geomaqnit qasırgası deyilən məhz günəş partlayışlarına səbəb olan mürekkeb təbətət hadisəsidir. Firtına çox güclü deyilə, demək olar ki, müəyyən mənada təsirsiz, "izsiz" keçir. Lakin diqqətə çatdırıq ki, əhəmiyyətli dərəcədə olan "dalğalanmalar" insanların səhətinə, hətta avadanlıqların, texniki vasitələrin belə işinə, işləmə proseduruna mənfi təsir göstərə bilir. Sözsüz ki, mütəxəssisler hər zaman çalışıclar ki, həmin təsirlərin minimuma endirilməsi üçün müvafiq variantlar tapşınlar, vasitələr müəyyənləşdirsinlər və hətta bacardıqca mənfi təsirləri aradan qaldırmaq üçün tövsiyələrlə çıxış etsinler. Təbii ki, məqsəd həmin təsirlərin minimuma endirilməsi ilə bağlı məlum olanlar bərədə insanları marifləndirmək, geomaqnit qasırgalarının, maqnit firtinalarının hansı tarixlərdə gözönüldiyi bərədə proqnoz vermek və müvafiq tövsiyələrlə insanların məməkün qədər narahatlıqlarının aradan qaldırılmasına yardımçı olmaqdır.

2025-ci ilin yanvarında müşahidə edilən və gözlənilən maqnit firtinaları

İnsanlar üçün əlbəttə ki, ilk növbədə haqqında qeyd olunan maqnit firtinalarının nə zaman baş verəcəyi ilə bağlı bilməkdir. Daha dəqiq desək, hansı proqnozların verildiyi ilk növbədə diqqəti cəlb edir. Ən azından fizioloji hazırlıq baxımından belə bir maraq sözsüz ki, başadışuləndir. Bir sözlə, hər kəsi en çox maraqlandıran sual odur ki, görəsən, həmin o maqnit firtınası nə vaxt olacaq? Ona görə də ilk növbədə yanvar ayında müşahidə edilən və bu ay üçün proqnozlaşdırılan həmin o astronomik hadisələ-

rin vaxtı ilə bağlı məlumatların daha önərili olduğu qənaətindəyik. Bu baxımdan əvvəlcə diqqətə çatdırmaq istərdik ki, astronomların proqnozlarına görə, 2025-ci ilin yanvar ayının əvvəlində və sonunda müxtəlif intensivlikdə maqnit qasırgaları gözlənilir.

Kosmik Tədqiqatlar Institutunun Günəş Astronomiyası Laboratoriyasının və Günəş-Yer Fizikası İstítutunun saytında və hər həs üçün elçatan olan digər mənbələrdəki məlumatlara əsasən, yanvar ayında artıq baş verən və bundan sonrakı gözənlətilər bərədə qeyd olunub. İlk önce diqqətə çatdırıq ki, həmin mənbələrdə qeyd olunduğu əsasən, cari ilin, bu ilin yanvar ayının əvvəlində, daha dəqiq desək, 1 yanvar tarixində G3 səviyyəli güclü maqnit qasırgası, 3 yanvar tarixində Quadrantids "meteor yağışı", 5 və 6 yanvar tarixlərində intensivliyi 4-5 bal olan maqnit qasırgaları, yanvarın 11-də mülayim maqnit qasırgası, 12 və 13 yanvarda maqnitosferin gərginləşməsi artıq qeydə alınır. Belə astronomik hadisələrin bundan olacaqı gözlənilir. Daha doğrusu proqnozlaşdırılır. Beləki, 16 yanvar tarixində Marsın qarşısundan, yeni planetin Yerə münasibətdə Güneşin əksinə olacaqı bildirilir. Həmçinin 17 və 19 yanvar tarixində 4-5 bal gücündə maqnit qasırgası proqnozlaşdırılır. Rusyanın Tətbiqi Geofizika İstítutunun direktor müavini Vadim Kolomin bildirib ki, Günəş aktivliyinin pik nöqtəsi 2025-ci ildə gözlənilir və Yer kürəsinə təsirsiz ötüşməyən maqnit qasırgaları və günəş partlayışları ilə bağlı hadisələr normal gedisatıdır, amma xüsusi təsirləri də danılmazdır. "Biz başa düşməliyik ki, texnologiya və elektronikanın intensiv inkişaf etdiyi çağımızda maqnit qasırgalarının kifayət qədər ciddi nəticələri, təsirləri var", deyə alım qeyd edib.

Maqnit firtinalarının təsnifatı

Maqnit firtinaları günəşdə olan partlayışlar nəticəsində Yerin maqnit sahəsinin

əhəmiyyətli dərəcədə pozulmasıdır. Pozuntular bütün Yer kürəsində eyni vaxtda müşahidə olunur və bir neçə saatdan bir neçə güne qədər davam edir. Mütəxəssislər gücündən asılı olaraq maqnit qasırgalarını beş sinə bölürler. Beləki, G1, məsələn, zəif hesab olunur və insanlara təsirsiz keçir, elektrik cihazları üçün de zərərsizdir. G2 isə orta dərəcəlidir və gərginlik artımlarına səbəb olar, hansıki peyklerin işinə də təsir göstərə bilər. Həmçinin şimal enliklərində qütb parıltılarına da səbəb olma ehtimalı da var. Belə bir firtına zamanı məhz dəyişikliklərə həssas olan insanlar çox güman ki, özlərini bir qədər pis hiss edə bükərlər. Bununla belə, diqqətə çatdırıq ki, G3 güclü hesab olunur və elektrik şəbəkələrinin işinə təsir edir, peyk naviqasiyası, eləcə də radionun işini çətinləşdirir. Qan təzyiqi və ürək problemlərindən əziyyət çəkən insanlar bu zaman profilaktik tədbirlər görməlidirlər. G4 isə çox güclü sayılır və gərginliyin artımlarına səbəb olur və hətta naviqasiya sistemlərinə belə zərər verə bilər. Onu da qeyd edək ki, daha təsirli olan G5 son dərəcə güclü firtinadır. Bu, elektrik sistemlərinin tamaṁlı bağlanması, həmçinin radio rəbitə cihazlarının və peyklerin sıradan çıxmışına belə səbəb ola bilər.

Maqnit firtinalarının təsirləri və təsire maruz qalmalar

Elm hələ də maqnit qasırgalarının hər hansı bir xəstəliyə ciddi təsir etdiyini sübut edə bilməyib. Bununla belə, bir çox mütəxəssislər geomaqnit qasırgalarının, dalğalanmaların insanın rifahına təsir etdiyinə əminidirlər, lakin bununla yanaşı onu da qeyd edirlər ki, həmin qasırgalar her kəsa fərqli təsir göstərir. Məsələn, Rusiya fealiyyət göstərən kardioloq Polina Kontsedailo bildirib ki, insanlar en çox baş ağrısı, əsəbilik, sürəti ürək döyüntüsü, oynaq ağruları, halsızlıq və yuxusuzluqdan şikayət edirlər. Onun sözlərinə görə, geomaqnit pozğunluqları bəzən hətta xüsüsile güclü şəkildə hiss edilə də bilər. O, qeyd edib ki, ürək və qandamar problemlərindən əziyyət çəkən insanlar, xroniki xəstəlikləri olan xəstələr, yaşılı insanlar, meteohəssas insanlar, yuxu və istirahət rejimini pozanlar, kəskin və ya xroniki stress altında olanlar daha çox təsire maruz qala bilirlər. Bir çox mütəxəssislərin qeyd etdiyi kimi, maqnit firtinaları zamanı

qan damarlarına və ürəyə düşən yük artır. Bir çox mütəxəssislər görə, bədənimizin hüceyələrinin müəyyən bir elektrik yükü var və buna görə də onların maqnit qasırgalarına reaksiya vermələri gözləniləndir.

Daha az təsirə maruz qalmaq, mənfi təsirləri minimuma endirmək üçün tövsiyələr

Maqnit firtinaları sağlamlığa ciddi təhlükə yaratmasa da, müəyyən gərginlik və sıxıntıların səbəbi hesab olunur, gərginlik, eləcə də narahatlıqlar töredir. Xatırladaq ki, insanlar üçün əlverişsiz hesab olunan günlər "dözməyi" asanlaşdırmaq, daha doğrusu, insanların dözümlü olmaları üçün həkimlər bir neçə qaydaya əməl etməyi məsləhət görürler. Məsələn, ilk növbədə bol maye qəbul etməyi, xüsüsən də su içməyi məsləhət görürler. Maqnit firtinalarının olduğu günlərdə ələlxüsus, spirtli içkilərin qəbulu, sıqaretən uzaq olma və zərərli qidaların istehlakını məhdudlaşdırmaq tövsiyyə olunur. Xüsüsən də, bu baxımdan məhz qarşısında gözlənilən maqnit firtinaları üçün proqnozları izləməyin fayda verəcəyi qənaətindəirlər. Mütəxəssislər belə bir qənaətdəirlər ki, proqnozları izləmək fəaliyyəti daha yaxşı planlaşdırmağa və bədəni öncədən hazırlamağa imkan verə bilir.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, yuxu normalarına da riayət edilməlidir və vaxtında yatmağa çalışmaq, istirahət üçün rahat şəraitlə təmin olunmaq əsas şərtlərdəndir. Həmçinin stresdən və mənfi emosiyalardan uzaq olmaq tövsiya edilir. Xüsüsən də, qan təzyiqini izləməyin, bütün lazımi dərmanların, preparatların və suyun insanların yananda olmasına doğru addım olması qeyd edilir. Müxtəlif istirahətlər, ruhi tənzimləmə üsulları, məsələn, yoga, meditasiya, eləcə də tənəffüs sistemi ilə bağlı məşqlər dəha az təsire maruz qalmaq üçün məqsədəvəyin sayılır. Eyni zamanda, lazımlı gəldikdə həkimə müraciət etməyi mütəxəssislər ciddi şəkildə tövsiyə edirlər. Ələlxüsus, meteohəssas insanların və xroniki xəstəlikləri olan xəstələrin lazımlığı təqdimdən əlaqə saxlamaları, yaxud, məslehdələşmələr üçün müraciət etmələri xüsusi olaraq nəzərdə tutulur və tövsiyə olaraq bildirilir.

İnam Hacıyev